

A rosszat adóztassuk, ne a jót!

Az Európai Zöld Költségvetés éves konferenciája – 2010

(Összefoglaló)

Kevesen gondolnak arra, hogy az adópolitikának nem csak a gazdaság szabályozásában és az állami feladatok forrásainak előteremtésében lehet szerepe, hanem jelentős mértékben befolyásolhatja az emberi tevékenységek hatását a környezetre. A Levegő Munkacsoport 2010. júliusban tartott konferenciájának résztvevői megtudhatták azt is, mi a köze a szexnek a zöld költségvetéshez.

Az Európai Zöld Költségvetés (Green Budget Europe, GBE) Projekt éves konferenciáját idén a Levegő Munkacsoport a Magyar Közgazdasági Társaság segítségével Budapesten szervezte meg. A nemzetközi projekt célja, hogy elősegítse az ökoszociális államháztartási reform megvalósulását. A reform keretében az adópolitikában jobban érvényesülnének „a szennyező fizet” és az igazságos köztelherhiviselés elvei, ami hosszabb távon a gazdasági versenyképesség szempontjából is előnyös lenne. Ennek eredményeként javulna a környezet és a lakosság egészségi állapota, korszerűsödne a nemzetgazdaság szerkezete, növekedne a foglalkoztatottság, csökkenne az államháztartás hiánya, zsugorodna a fekete- és szürkegazdaság.

A konferenciát többek között az tette időszerűvé, hogy a 2011. év első felében esedékes magyar EU-elnökség egyik legfontosabb feladata a 2014–2020-as évekre szóló uniós költségvetésről szóló döntés előkészítése. Remélhető, hogy az új uniós költségvetés kedvező irányba fog változni a korábbiakhoz képest, hiszen az Európai Bizottság már kidolgozta a környezetileg káros támogatások kimutatásának módszertanát. Erre az Európai Tanács kötelezte a Bizottságot, ugyanakkor azt is előírta, hogy a Bizottságnak „útitervet” kell készítenie ezen támogatások felszámolására. Ezt azzal indokolta, hogy az ilyen támogatások nem csak a környezetszennyezést ösztönzik jelentős mértékben, hanem súlyosan torzítják a piacot is, rontva az EU versenyképességét.

A két napos konferencia első része a környezetileg káros támogatásokkal kapcsolatos jelenlegi helyzetet, illetve a megszüntetésükkel kapcsolatos lehetőségeket elemezte. A konferencia résztvevőit Janez Potočnik, az Európai Unió környezetvédelmi biztosa videóüzenetben köszöntötte. Potočnik – tekintettel a jelenlegi pénzügyi és környezetvédelmi helyzetre – elfogadhatatlannak nevezte a káros támogatások gyakorlatát. A gazdaság hatékonyságának növeléséhez, illetve a környezet megóvásához elengedhetetlen a helyes árak alkalmazásának elősegítése. Az Európai Unió 2020-as stratégiájának a fenntartható növekedés elérése, amiben a gazdaságpolitika alakítása során fokozottan figyelembe veszik a környezeti és társadalmi szempontokat.

Jerzy Pieńkowski, az Európai Bizottság Környezetvédelmi Főigazgatóságának képviselője elmondta, hogy az Európai Bizottság célja, hogy mielőbb megszűnjenek a szektorális politikákban (például halászat, mezőgazdaság) a káros támogatások. Ugyanakkor közölte, hogy a káros támogatások felszámolásának „útitervének” kidolgozásával a Bizottság egyelőre nem foglalkozik...

A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) képviselőjében Helen Mountford ismertette a G20 országok kötelezettségvállalását, hogy felszámolják a fosszilis energiák támogatását. Ennek elősegítésére az OECD, a Világbank és a Nemzetközi Energiaügynökség 2010 júniusában közös tanulmányt jelentetett meg a világban található káros energiátámogatásokról.

A délutáni műhelybeszélgetések két helyszínen párhuzamosan zajlottak. A tükörteremben a közlekedési ágazatban, míg a másik teremben a mezőgazdaság, illetve a területfejlesztés területén meglévő környezetileg káros támogatásokról hallhattak előadásokat a résztvevők.

A közlekedési káros támogatások témájában az első előadást Arno Schrotten, a CE Delft kutatóintézet munkatársa tartotta. A szakértő szerint a közlekedés területén tapasztalható külső költségek (externáliák) rejtett támogatásnak tekintendők, az árakba történő beépítésüknek (internalizálásuknak) az éghajlatvédelem szempontjából az üzemanyagadó, míg a többi externália esetén a kilométer alapú díjak bevezetése lehet a megfelelő eszköz.

Podmaniczky László, a Szent István Egyetem, Környezet- és Tájgazdálkodási Intézetének munkatársa bemutatta az Európai Unió jelenleg is alakuló agrártámogatási rendszerét. A kifizetések túlnyomó többségét a mennyiségi termelést segítő ún. 1. pillérré fizették ki, ezek a támogatások nagyrészt környezetkárosítónak tekinthetők. Környezeti szempontból szükséges lenne a tájfenntartást, környezetkímélő gazdálkodást segítő 2. pilléres kifizetések arányának növelése.

A szekciók befejezése után a plenáris ülésen ismertették a két szekción elhangzott főbb megállapításokat.

A nap utolsó előadójaként Jávor Benedek, az Országgyűlés Fenntartható fejlődés bizottságának elnöke tartott összegző értékelést, amelyben megígérte, hogy a bizottság napirendjére tűzi a zöld költségvetés témáját.

A konferencia második napján a környezetvédelmi adóreform megvalósítása érdekében tett lépésekről tartottak előadásokat.

Bathó Ferenc, a Nemzetgazdasági Minisztérium költségvetésért felelős helyettes államtitkára kijelentette, hogy az új kormányának célja a káros támogatások felszámolása.

Kiss Károly, a Budapesti Corvinus Egyetem docense a zöld gazdaságélénkítés magyarországi lehetőségeiről számolt be. A témával foglalkozó tanulmány szerint az útdíjak kiterjesztésével és a személygépkocsikkal kapcsolatos elszámolási visszásságok megszüntetésével éves szinten közel 500 milliárd forint költségvetési bevétel érhető el, míg a fosszilis energiák adóztatásával, illetve az energiaszektorban jelenleg nyújtott káros támogatások felszámolásával évi mintegy 600 milliárd forinttal javítható az államháztartási egyenleg. Ez a két tétel együttesen elérné a jelenlegi bevételek 7–10 százalékát. Ezek az új források a munkát terhelő adó csökkentése mellett lehetőséget teremtenének a kisvállalkozások működésének és a környezetvédelmi fejlesztések elősegítésére is. A vizsgálatok szerint a jövedelemadó 1 százalékpontos csökkentése a munkanélküliségi ráta 0,9 százalékpontos csökkenését eredményezné.

Walter Deffaa, az Európai Bizottság Adó és Vámunió Főigazgatóságának főigazgatója bemutatta a környezetvédelmi adók jelentőségét, arányát az EU-ban. Az egyes tagállamokban

a környezetvédelmi adók a GDP 1,6–5,7 százalékával egyenlők. Míg az energiaadók 1,5–2 százalékos részesedése általánosan jellemző, addig a közlekedésből, illetve a környezetterhelésből és erőforráshasználatból származó adóbevételek jelentősége igen változó. A környezetvédelmi adók Dániában a legmagasabbak, míg hazánkban ezek jelentősége a többi országhoz viszonyítva átlagosnak mondható. A zöldadók jelenlegi alacsony kihasználását mutatja, hogy ezek részesedése az államháztartási bevételekből mindössze 11,9 százalék, míg a munkát terhelő adók aránya 50 százalékos. A főigazgató szerint egyes területeken szükség van a tagállamok adópolitikájának összehangolására. Az egyes tagállamoknak nagy szabadsága van ezen a téren, ami az EU egészére nézve hátrányos adóversenyt eredményez. Az előadás végén Walter Deffaa ismertette az Európai Bizottságnak energiaadóról szóló uniós irányelv felülvizsgálatára vonatkozó elképzeléseit. Ennek lényege, hogy a tagállamoknak minden energiatartalmuk és a felhasználásuk során kibocsátott szén-dioxid mennyisége alapján lesz kötelező megadóztatni.

A délelőtti ülés második része az energiagazdálkodásban lévő környezetileg káros támogatásokról szólt.

Frans Oosterhuis, az Amszterdami Szabadegyetem Környezettudományi Intézetének tanára három példán mutatta be, hogy az EU-ban lévő energiátámogatások eltérő mértékben tekinthetők környezetileg károsnak. Hollandiában a nagyfogyasztóknak lényegesen alacsonyabb energiaadót kell fizetniük a földgázfogyasztásuk után, mint a lakossági felhasználóknak, ez „papíron” jelentős támogatást okoz, hiszen a földgázon lévő energiaadó magasnak tekinthető a többi országhoz képest. A valóságban azonban ez a kedvezmény csak a lakossággal szemben figyelhető meg a közös piacon szereplő többi vállalattal szemben már nem. Elhangzott, hogy az uniós országok nagy részére jellemző, hogy a különböző felhasználókat más-más energiaadó terheli. A lakosságra kivetett magasabb adók biztosan befolyanak, míg a hazai gazdasági szereplőket az alacsonyabb energiaadókkal igyekeznek a nemzetközi piacon versenyben tartani. Hasonló a helyzet az üzemanyagok területén is, jellemző, hogy a lakosság által használt benzin adótartalma a legtöbb tagállamban lényegesen magasabb, mint a nagyrészt a teherfuvarozók által használt gázolajé, hiszen a fuvarozók akár több ezer kilométert is megtehetnek két tankolás között, és így kihasználják az egyes államok között tapasztalható áreltéréseket.

Jean Chateau, az OECD környezetvédelmi igazgatóságának munkatársa beszámolt arról a kutatásról, ami azt vizsgálta milyen hatásai lennének, ha a fejlődő (fosszilis energiában gazdag) országok nem támogatnák a hazai felhasználást. A belső piacot védő intézkedések megszüntetése esetén a fejlődő országokban akár 15–20 százalékkal is csökkenne a fosszilisenergia-felhasználás, azonban a globális előnyöket valamelyest mérsékelné, hogy a csökkenő világpiacon ár miatt a fejlett országok felhasználása néhány százalékkal növekedne.

A sajtótájékoztatón Anselm Görres, a Német Zöld Költségvetés Szövetség elnöke elmondta, hogy az egész társadalom nyer azzal, ha az állam nem ad támogatást az olyan ártalmas dolgoknak, mint a környezetszennyezés, és az így keletkező megtakarításokból a korszerű munkahelyek létesítését támogatja.

Az utolsó plenáris ülés témája az ökoszociális államháztartási reform lakossági kommunikációjával kapcsolatos tapasztalatokról, illetve lehetőségekről szólt.

Kai Schlegelmilch, a Német Zöld Költségvetés Szövetség elnökhelyettese a környezetvédelmi adóreformban élen járó Németország lakossági kommunikációjáról beszélt. A résztvevők

betekintést kaptak az 1999-ben megkezdett adóreform eredményeibe is: a vizsgálatok szerint a környezetterhelés csökkent, a foglalkoztatottság és a GDP pedig növekedett a reform eredményeként. Bár a változások egyes vállalatokat kedvezőtlenül érintettek, összességében magasabb volt az előnyöket élvező cégek száma. Ezen kedvező hatások nyilvánosságra hozatala elengedhetetlen ahhoz, hogy minél többen megértsék és támogassák a zöld adóreform kiterjesztését. Egy lakossági kampány során bemutatták, hogy az adórendszer átalakításának eredményeként csökkent az energiafelhasználás, ami az éghajlatvédelem mellett gazdasági szempontból is előnyösnek bizonyult; a változtatások részeként csökkentették a társadalombiztosítási járulékot, ami szintén kedvezett az új munkahelyek létrehozásának. A környezetvédelmi adóreform népszerűsítése során több humoros elemet is felhasználtak. Így egy olyan hirdetést is közzé tettek, hogy az adóreform hatására több a szex – a megdrágult energia miatt ugyanis korábban kikapcsolják a tévéket... A kampány egyes elemei igen népszerűek lettek a sajtóban, így ingyenesen folyamatos és széleskörű médiajelenlétet kapott a téma.

Utolsó előadóként Lakatos Zsófia, a Magyar PR Szövetség elnökhelyettese beszélt a társadalmi felelősség négy szintjéről (egyéni, vállalati, állami, média). A kommunikációs szakember szerint hazánkban például nem érdemes a jegesmedvékkel kampányolni az éghajlatvédelemért, hiszen ez az emberektől távoli, mindennapi életüket nem érinti. Sokkal figyelemfelkeltőbb hatása lenne, ha azt mutatnák be a témával foglalkozók, hogy a klímaváltozás hatására hazánkban is egyre könnyebben terjedhetnek el egyes a mediterrán térségben élő, az emberekre nézve olyan kellemetlen állatok, mint például a mérges pókok, vagy a veszélyes betegségeket terjesztő szúnyogfajok. Ezek bemutatásával könnyebben állíthatók a gyermekeikért, unokáikért aggódó szülők, nagyszülők.

A résztvevők egységesen egyetértettek abban, hogy a zöld államháztartási reform komoly segítséget nyújthat a pénzügyi válságból történő kilábaláshoz, forrást biztosít az állami költségvetéseknek, és emellett elősegíti a munkanélküliség csökkentését.

A konferencián elhangzott előadások anyagai az Európai Zöld Költségvetés honlapján érhetőek el: <http://www.foes.de/veranstaltungen/dokumentationen/2010/budapest-08-09072010>

Budapest, 2010. július 12.

Pál János
Levegő Munkacsoport